

VASTAUS LAUSUNTOPYYNTÖÖN

Hallituksen esitys eduskunnalle laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi Sisäministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Toimeksiantona on ollut valmistella kolme eri sääntelykokonaisuutta:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, vastaanottolaki) sääntelyä laajamittaiseen maahantuloon varautumisesta. Sääntelyllä selkeytetään valtakunnallisen ja alueellisen varautumisen koordinaatiota ja säädetään Maahanmuuttoviraston johtovastuusta,

2) säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002, säilölaki) säännökset, jotka antavat mahdollisuuden kasvattaa säilöönottokapasiteettia normaaliajan häiriötilanteissa nykyistä nopeammin ja

3) kansalliseen lainsäädäntöön säännökset Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) tukeen turvautumisesta. Sääntelyn taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 439/2010, annettu 19 päivänä toukokuuta 2010, Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston perustamisesta. Luonnoksessa esitetään muutoksia vastaanottolakiin, säilölakiin, ulkomaalaislakiin (301/2004) ja lakiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020).

Lausunnonantajia pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti esityksen mahdollisiin vaikutuksiin oman toimialansa tai toimintansa kannalta. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös esityksen suhteeseen perustuslain 124 §:ään.

1) Kotkan kaupungin näkemys on, että ns. vastaanottolakia (746/2011) liittyen erityisesti varautumiseen laajamittaisen maahantulon tilanteissa on syytä muuttaa ajanmukaisemmaksi ja paremmin vastaamaan nykyistä ja mahdollista tulevaa tilannetta. Tyypillisesti pakolaisuuteen ja turvapaikan hakemiseen ovat johtaneet mm. eri väestöryhmien konfliktit, sodat tai luonnon katastrofit. Viime vuosina on nähtävissä äärimmäisiä sääilmiöitä kuten sateet, helteet, myrskyt, merenpinnan kohoaminen, jotka ovat myös johtaneet pakolaisuuteen. EU:n ja muiden alueiden poliittinen tilanne tai poliittiset päätökset voivat aiheuttaa suurien ihmismassojen siirtämisen valtioiden rajojen yli. Afrikasta Välimeren yli suuntautuva laitton muuttovirta voi pahimmillaan miljoonien ihmisten siirtymisen Euroopan puolelle. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa myös Suomi on velvoitettu, kansainvälisten sopimusten perusteella, ottamaan vastaan suuria määriä turvapaikanhakijoita EU:n sisäisellä siirrolla. Taustatilanne ja syyt mahdolliseen laajamittaiseen maahantuloon ovat siten moninaistuneet ja muuttuneet vaikeasti ennustettaviksi myös Suomen näkökulmasta.

Yhteistyötä mahdollisen laajamittaisen maahantulon hallinnoimiseksi ja järjestämiseksi on kehitetty pitkäjänteisesti yhteistyössä Maahanmuuttoviraston ja ELY-keskuksen kanssa. Esityksen sisällössä kuvataan Valtioneuvoston, Sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston vastuualueet ja niiden hallinto liittyen mahdolliseen laajamittaiseen maahantuloon ja ne ovat kaikki selkeät. ELY-keskusten ja kuntien välinen roolijako on myös selkiytetty kuvaamalla aiheeseen liittyvä sopimusmenettely hallituksen esityksessä eduskunnalle laajamittaisen maahantulon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

2) Kotkan kaupungin näkemys on, että säilöönottoyksiköiden henkilöstön lisääminen mahdollisen laajamittaisen maahantulon tilanteessa on järkevää. Esityksessä esitetään, että tällöin voitaisiin tilapäisesti hankkia muuta kuin virkasuhteista henkilökuntaa hoitamaan ohjaus- ja valvontatehtäviä. Tämä on hyvä ehdotus, koska se mahdollistaa tarvittavan ohjaus- ja valvontatehtäviä tekevän henkilökunnan nopean rekrytoinnin mahdollisen laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Sama nopeampi toimintamalli olisi hyvä huomioida myös muissa vastaanottojärjestelmän vastaanottokeskuksissa.

3) Kotkan kaupungin näkemys on, että kansallisen lainsäädännön täydentäminen liittyen Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston tukeen turvautumisesta (EASO) on hyvä ja suositeltava lisäys kansalliseen lainsäädäntöön. Näin yhteistyö EASO:n kanssa toivottavasti myös kehittyy ja tiivistyy Euroopan Unionissa jäsenvaltioiden kesken. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi todetaan, että mahdollisessa tilanteessa, jossa jäsenvaltio pyytää tukea esim. tukiryhmän muodossa EASO:lta laaditaan toimintasuunnitelma tilanteeseen. Toimintasuunnitelman laativat apua pyytänyt jäsenvaltio ja EASO:n edustajana sen pääjohtaja. Toimintasuunnitelmassa määritellään tukiryhmien lähettämisen edellytykset, määritellään tavoitteet, tukiryhmän työskentelyn kesto, maantieteellinen vastuualue ja työtehtävien kuvaukset. Lisäksi toimintasuunnitelmassa sovitaan erityisohjeista liittyen mm. tietokantojen käyttöön. Lainsäädäntöön olisi hyvä lisätä toimintasuunnitelman liittyvä säännöllinen ja aikataulutettu arviointi ja seuranta.